

5 HAZİRAN DÜNYA ÇEVRE GÜNÜ: ÇÖLLEŞME VE KURAKLIKLA MÜCADELE EDELİM...

Dünya Çevre Günü, her yıl 5 Haziran tarihinde, çevrenin korunması konusunda dünya çapında farkındalık yaratılması ve eylemde bulunulması amacıyla kutlanmaktadır.

Dünya Çevre Günü, İsveç'in Stockholm kentinde 1972 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı'ndan bu yana, her yıl 5 Haziran tarihinde, çevrenin korunması konusunda dünya çapında farkındalık yaratılması ve eylemde bulunulması amacıyla kutlanmaktadır. Her yıl farklı bir tema ile gerçekleştirilmekte olan Dünya Çevre Günü etkinliğinin 2024 yılı teması "Arazinin Restorasyonu, Çölleşme ve Kuraklığa Karşı Dayanıklılığın Arttırılması" olarak belirlenmiştir. 2024 Dünya Çevre Günü için belirlenen bu ana tema ile "Bizim Topraklarımız, Bizim Geleceğimiz #Generasyon Restorati" mottosu ile toprakların restorasyonuna, çölleşmeyi durdurmaya ve kuraklığa karşı dayanıklılık oluşturmayı amaçlıyor.

Hızla artan dünya nüfusu, topraklar üzerinde yürütülen insan faaliyetleri, sanayileşme ile insanoğlunun neden olduğu iklim değişikliği; denizler, kıyı alanları, tarım alanları, orman ve meralar, su kaynakları hızla kirletilerek, tüketilmektedir. Dünya yüzeyinde 1950'li yıllardan bu yana, özellikle insani faaliyet sonucu yaşanan 1.4°C'lik sıcaklık artışı nedeniyle kuraklık ve çölleşme her geçen gün etkisini artırmakta, her yıl milyonlarca hektar toprak alanın, bozulmasına ve yok olmasına neden olmaktadır. Günümüzde dünya yüzeyinde 2 milyar hektardan fazla arazinin bozulduğu ve yaklaşık 3 milyar insanının bundan olumsuz yönde etkilendiği bilinmektedir.

İnsanoğlunun toprağa bağımlılığı düşünüldüğünde, dünya yüzeyinde artan kirlilik, iklim kaosu ve biyoçeşitliliğin azalması gibi olumsuz durumlar, sağlıklı toprakları çöllere, gelişen ekosistemleri ise ölü bölgelere dönüştürüyor. Bu olumsuz durumun ortadan kaldırılması amacıyla BM (2015-2030) sürdürülebilir kalkınma hedeflerine göre ülkeler; toprak, su kaynakları, orman ve meralar, deniz ve kıyı alanları, turbalık ve sulak alanlar üzerindeki olumsuz etkileri azaltmak, kuraklık ve çölleşme ile BM tarafından ortaklaşan hedefler çerçevesinde mücadele etmek, doğanın geri kazanılması konusunda gerekli çabayı göstermek zorundadır. Aksi durumda ekosistemin yıkımına, topluluklarının hızla yok olmasına, göçlere, açlık ve sefaletle neden olacağı öngörülmektedir.

Bu çerçeveden bakıldığında ülkemizde yaşanan gelişmeler iç açıcı durumda değildir. İnsani faaliyetler sonucunda orman alanları hızla azalırken, bilinçsiz tarım uygulamaları ve aşırı kullanım nedeniyle topraklarımız verimsizleşmekte, su kaynaklarımız tarımsal faaliyetler, madencilik, sanayileşme ve kentleşme nedeniyle hızla kirlenilerek tüketilmektedir. Eysel ve sanayi atıklarının doğrudan deşarjı nedeniyle göller, barajlar, kıyı alanları ve denizler bir yandan kirlenilirken, diğer yandan yol, ulaşım, altyapı, kentleşme ve turizm faaliyetleri sonucu kıyı ve tarım alanları tahrip edilmekte, akarsu, göl ve denizlerde aşırı kirlilik, deniz suyu sıcaklığının artması, deniz canlılarının aşırı avlanması ve tüketimi nedeniyle kıyı ve deniz ekosistemi, tahrip edilmekte, Marmara Denizi gibi alanlarda kirlilik nedeniyle musilaj olayı en yüksek seviyeye çıkmış bulunmaktadır.

Yine plansız tarım ve madencilik faaliyetleri, kentleşme, yerleşme politikaları sonucu tarım, orman, mera alanları ranta ve talana açılırken, plansız yeraltısuyu kullanımı, sulak ve turbalık alanların kurutulması gibi yanlış politikalar nedeniyle yüzey ve yeraltı sularımız hızla tüketilmekte, bu da göllerin kurummasına neden olmaktadır. Yapılan çalışmalara göre 1950 yılından bu yana uygulanan yanlış arazi ve su kullanımı politikaları ve uygulamaları nedeniyle başta Orta Anadolu ve Göller Bölgesi olmak üzere birçok göl ve sulak alan kurutulurken, çok sayıda göl de kurumaya yüz tutmuş bulunmaktadır. Son yıllarda iklim değişikliğinin

olası etkileri de dikkate alındığında ülkemizin en büyük gölü olan Van Gölü'nde su seviyesi düşmeye devam ederken, Göller Bölgesi'nde Burdur Gölü'nde su seviyesi dramatik seviyelere gelmiş, Eğirdir ve Beyşehir göllerinde de su seviyesi sürekli düşmeye devam etmektedir. Manisa'da yanlış uygulamalar nedeniyle Marmara Gölü tamamen kurumuştur. Bu olumsuz durum su ekosistemini tahrip ederken, su ürünlerinden geçimini sağlayan topluluklar üzerinde de olumsuz etkilerin yaşanmasına neden olmuş, olmaya da devam etmektedir.

Benzer durum tarım toprakları ve mera alanları için de geçerlidir, erozyonla arzu edilir şekilde mücadele edilemediği için her yıl milyonlarca metreküp tarım ve mera alanları yok olmaktadır. Yanlış tarım uygulamaları nedeniyle tarım topraklarının tuzlanarak verimin düşmesine, mera alanlarında ise aşırı otlatma nedeniyle çoraklaşma söz konusudur.

Toprağı eski haline döndürmek, çölleşmeyi durdurmak ve kuraklıkla mücadele için;

- Toprak, Dünya'daki yaşamı sürdürür. Ormanlar, tarım arazileri, savanlar, turbalıklar ve dağlar gibi doğal alanlar insanlığa, hayatta kalmak için ihtiyaç duyduğu gıda, su ve hammaddeleri sağlar. Ancak bozulan, yok edilen toprak nedeniyle ekosistem ve sayısız tür tehdit altında, daha şiddetli, uzun süreli kuraklıklar, kum fırtınaları ile artan sıcaklıklar karşısında, kuru toprakların çölleşmesini, tatlı su kaynaklarının buharlaşmasını ve verimli toprakların toza dönüşmesini engellemenin yollarını bulmak büyük önem taşımaktadır. Bugün hepimize düşen görev; arazi bozulmasını sona erdirmeye ve bozulan arazileri yeniden canlandırmaya yardımcı olabilecek çalışmaların birlikte yürütülmesini sağlamaktır.

Bu amaçla;

- Küresel olarak, özellikle kırsal ve yoksul bölgelerden gelen en az 2 milyar insan, geçimini tarımdan sağlıyor. Ancak mevcut gıda sistemleri arazi bozulmasının başlıca nedenidir. Bu durumun önlenmesi amacıyla sürdürülebilir tarım politikalarını hayata geçirilmesi,
- Toprak, gezegenin biyolojik çeşitliliği en

fazla olan yaşam alanıdır. Tüm türlerin neredeyse yüzde 60'ı toprakta yaşıyor ve yediğimiz gıdanın yüzde 95'i topraktan üretiliyor. Toprağın korunması, organik ve toprak dostu tarımın desteklenmesi, tarım işletmelerinin organik toprak örtüsünü korumak için toprak işleme yoluyla toprağı bozmadan mahsul yetiştirmeyi içeren tekniklerin geliştirilerek sürdürülebilir toprak koruma politikaların geliştirilerek uygulanması,

- Meyve ve tohum üreten dört üründen üçü polen taşıyıcılara bağımlıdır. Başta arılar olmak üzere tüm toz taşıyıcı böcek, kelebek ve kuşların korunması için hava kirliliğinin önlenmesi, pestisitlerin ve gübrelerin olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi ve polen taşıyıcıların yetiştiği çayırları, ormanları ve sulak alanların korunması için gerekli politika ve kararlarının alınarak uygulanması,
- Tatlı su ekosistemleri, araziye verimli tutan su döngülerinin sürdürülmesinin yanında milyarlarca insanın yiyecek ve su ihtiyacının giderilmesini sağlıyor, bizleri kuraklıktan ve sellerden koruyor, sayısız bitki ve hayvana yaşam alanı sağlıyorlar. Ancak kirlilik, iklim değişikliği, aşırı avlanma nedeniyle endişe verici bir hızla yok oluyorlar. Ülkeler su kalitesini iyileştirerek, kirlilik kaynaklarını belirleyerek ve tatlı su ekosistemlerinin sağlığını izleyerek bunu durdurabilirler. 2030 yılına kadar bozulmuş nehirlerin ve sulak alanların restorasyonunu hızlandırmak için tatlı su ekosisteminin eski haline getirilmesi için müdahale politika ve uygulamalarının geliştirilmesi,
- Okyanuslar ve denizler insanlığa oksijen, yiyecek ve su sağlarken iklim değişikliğini hafifletiyor, toplulukların aşırı hava koşullarına uyum sağlamasına yardımcı oluyor. Başta gelişmekte olan ülkelerde olmak üzere 3 milyardan fazla insan, geçimlerini deniz ve kıyı biyoçeşitliliğinden sağlıyor. Bu değerli varlığı gelecek nesiller için güvence altına almak amacıyla hükümetler mangrovlar, tuzlu bataklıklar, yosun ormanları ve mercan resifleri de dahil olmak üzere mavi ekosistemleri

eski haline getirebilir; aynı zamanda kirlilik, aşırı besin maddeleri, tarımsal akıntı, endüstriyel atıklar ve plastik atıkların kıyı bölgelerine sızmasını önlemek kıyı ve deniz alanlarının korunması ve yenilenmesine olanak sağlayarak düzenlemelerin gerçekleştirilmesi,

- Dünya nüfusunun yarıdan fazlası şehirlerde yaşıyor. 2050 yılına gelindiğinde her üç kişiden ikisinin kent merkezinde yaşayacağı öngörülüyor. Şehirler gezegenin kaynaklarının yüzde 75'ini tüketiyor, küresel atıkların yarısından fazlasını üretiyor ve seragazi emisyonlarının en az yüzde 60'ını üretiyor. Şehirler büyüdükçe çevrelerindeki doğal dünyayı da dönüştürüyor, bu da potansiyel olarak kuraklıklara ve arazi bozulmasına yol açıyor. Ancak şehirlerin beton yığını olması gerekmiyor. Kent ormanları hava kalitesini iyileştirebilir, daha fazla gölge sağlayabilir ve mekanik soğutma ihtiyacını azaltabilir. Şehirlerin kanallarını, göletlerini ve diğer su kütlelerini korumak, sıcak hava dalgalarını hafifletebilir ve biyolojik çeşitliliği artırabilir. Binalarımızda daha fazla çatı ve dikey bahçe kurmak kuşlara, böceklere ve bitkilere yaşam alanı sağlayabilir. Bu nedenle kent ormanlarının korunması ve geliştirilmesi,

gerekmektedir.

Sonuç olarak toprağın korunması, kuraklık etkilerinin azaltılması ve çölleşmenin önlenmesi için gerekli mali ve finansal kaynaklar da yaratılmak suretiyle bütünlüklü koruma-kullanma dengesini sağlayarak politika ve tedbirlerin alınması gerekiyor.

Saygılarımızla,

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu